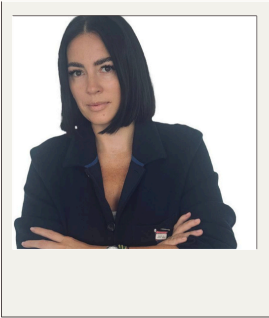

Autizam danas: Što nova istraživanja pokazuju – i zašto obitelj nije dodatak terapiji, nego temelj

piše Andrea Marinac

U posljednjih nekoliko godina naše razumijevanje autizma značajno se produbilo. Dijagnostičke brojke rastu, ali istovremeno raste i preciznost u prepoznavanju spektra. Ono što se nekad promatralo kroz usku prizmu kašnjenja u govoru i stereotipnih ponašanja, danas razumijemo kao složeni neurorazvojni profil koji zahvaća način na koji osoba obrađuje informacije, regulira emocije i gradi odnose.

Autizam nije samo pitanje komunikacije. To je pitanje razvoja.

Suvremena istraživanja sve jasnije pokazuju da je središnja teškoća kod djece iz spektra povezana s razvojem tzv. dinamičke inteligencije – sposobnosti fleksibilnog razmišljanja, zajedničke pažnje, emocionalne regulacije i razumijevanja tuđe perspektive. Djeca mogu imati bogat vokabular, ali teškoću u spontanom dijeljenju iskustva. Mogu imati izvrsno pamćenje, ali izazove u prilagodbi neočekivanim situacijama.

Drugim riječima, nije problem samo „što dijete zna“, nego kako to znanje koristi u odnosu.

Djevojčice u spektru: dugo nevidljive

Jedno od najvažnijih područja novih istraživanja odnosi se na djevojčice s autizmom. Sve je više dokaza da su godinama bile pod-dijagnosticirane jer se njihov profil često razlikuje od stereotipne slike autizma.

Djevojčice češće razvijaju strategije maskiranja. One promatraju, imitiraju, uče društvene skripte napamet. Mogu imati prijateljice, ali uz visoku unutarnju anksioznost. Njihovi interesi često su socijalno prihvatljiviji, pa ne privlače pažnju kao „posebni interesi“ kod dječaka.

Istraživanja pokazuju da dugotrajno maskiranje nosi cijenu. Kod mnogih djevojčica kasnije se javljaju anksioznost, depresivnost i iscrpljenost, jer stalno održavanje socijalne prilagodbe zahtijeva ogromnu mentalnu energiju.

Zato je rana prepoznatljivost posebno važna. Ne zato da bismo dijete „etiketirali“, nego da bismo razumjeli kako podržati njegov razvoj bez pritiska da stalno glumi neurotipičnost.

Autizam i regulacija: što se zapravo događa?

Neurobiološka istraživanja pokazuju razlike u načinu na koji mozak obrađuje socijalne i senzorne informacije. Djeca iz spektra često imaju drugačiju obradu podražaja – zvuk, svjetlo, teksture mogu biti intenzivniji ili zbunjujući. To nije „pretjerivanje“. To je stvarna neurološka razlika.

Istovremeno, istraživanja naglašavaju važnost rane intervencije koja se fokusira na razvoj odnosa, a ne samo na redukciju ponašanja. Sve je jasnije da rad koji uključuje emocionalnu povezanost i fleksibilno razmišljanje ima dugoročnije učinke nego rad usmjeren isključivo na treniranje pojedinačnih vještina.

Tu dolazimo do ključnog pitanja: tko je najvažniji faktor u razvoju djeteta?

Obitelj nije podrška terapiji. Obitelj je terapijski kontekst.

Suvremeni razvojni modeli jasno pokazuju da se mozak razvija unutar odnosa. Ne unutar radnog lista. Ne unutar izolirane terapijske sobe.

U RDI pristupu (Relationship Development Intervention) fokus nije na tome da dijete „izvodi zadatak“, nego da razvija sposobnost zajedničkog iskustva s roditeljem. Roditelj postaje vodič u procesu razvoja dinamičke inteligencije. Uči kako usporiti, kako strukturirati situacije koje potiču fleksibilnost, kako graditi toleranciju na nesigurnost.

To nije tehnika. To je promjena paradigme.

Umjesto da pitamo: „Kako da dijete bude uspješnije u zadatku?“, pitamo: „Kako da dijete razvije kapacitet za zajedničko razmišljanje, emocionalnu regulaciju i suradnju?“

Istraživanja sve više potvrđuju da intervencije koje uključuju roditelje imaju snažnije i održivije učinke. Ne zato što su roditelji terapeuti, nego zato što su oni primarni regulator djetetovog sustava. Dijete uči kroz svakodnevne mikro-interakcije: zajedničko rješavanje problema, podnošenje malih frustracija, čekanje, dijeljenje perspektive.

Ako te interakcije postanu strukturirane i svjesne, razvoj dobiva novi smjer.

Što to znači za roditelje?

To znači da niste pasivni promatrači. Niste logistika terapije. Niste uzrok.

Vi ste najvažniji razvojni faktor.

Rad s djecom iz spektra ne znači uklanjanje autizma. To znači jačanje kapaciteta za fleksibilnost, povezanost i emocionalnu stabilnost unutar autističnog profila.

Kada obitelj dobije jasne smjernice, podršku i razumijevanje, dinamika se mijenja. Dijete ne uči samo ponašanje — ono razvija način razmišljanja.

I to je dugoročno važnije od bilo koje pojedinačne vještine.